

УДК: 338. 439. 62

<https://doi.org/10.35546/kntu2078-4481.2022.1.18>

О.Б. НАУМОВ

Національний авіаційний університет

ORCID: 0000-0003-4808-0241

Н.М. АНТОФІЙ

Новокаховський політехнічний інститут

ORCID: 0000-0002-9579-0943

О.В. НАУМОВА

Херсонський національний технічний університет

ORCID: 0000-0002-1646-6900

## ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНИЙ МЕХАНІЗМ ЕФЕКТИВНОГО РОЗВИТКУ ПЛОДООВОЧЕВОГО КОНСЕРВНОГО ВИРОБНИЦТВА

Статтю присвячено формуванню структури організаційно-економічного механізму розвитку плодово-овочеконсервного виробництва в Україні. Визначено, що основними складовими організаційно-економічного регулювання діяльності та розвитку плодово-овочевих консервних виробництв є: регулювання цілісності розвитку підприємств; регулювання інноваційно-інвестиційної діяльності на основі власного капіталу; регулювання фінансової діяльності; створення умов здійснення операційної діяльності; проведення ефективної комерційної діяльності; надання спонукально-мотиваційних соціальних умов; забезпечення інформаційно-аналітичного оцінювання пошуку та контролю використання ресурсів підприємств.

Сформовано концептуальні засади створення нової організаційної структури розвитку плодово-овочеконсервного виробництва в Україні. Дано визначення стратегічного альянсу нового типу стосовно системи плодово-овочеконсервного виробництва. Ця структура являє собою органічну єдність виробничої, інвестиційної, інноваційної, фінансової, збутової та інших видів діяльності підприємств, об'єднаних за ланцюгово-мережним (технологічно-функціональним) принципом у взаємопов'язану систему функціональних «полів»: виробництва сировини, заготівлі і зберігання, переробки, збуту.

Створення інтегрованих плодово-овочеконсервних структур типу «нового альянсу» дозволить вирішити проблеми розвитку галузі через дію в системі альянсу організаційно-економічного механізму розвитку галузі. Можливості альянсу дозволяють вирішити наступні завдання: задоволення наявних і перспективних потреб споживачів у якісних харчових продуктах; забезпечення консервних підприємств якісною сировиною вітчизняного походження; подолання диспаритету цін і оптимізація розподілу прибутку між ланками технологічного ланцюга; поєднання фінансових можливостей підприємств для вирішення завдань розвитку; забезпечення для аграрних виробників гарантованого збуту продукції за адекватною ціною; оновлення техніко-технологічної бази виробництв; підвищення економічної ефективності діяльності виробництв альянсу, скорочення витрат, більш чітке виявлення і використання резервів економічного розвитку; поширення корпоративної культури, нових методів організації праці, підвищення колективної свідомості, мотивація творчої активності; підвищення продуктивності праці; впровадження сучасних систем управління якістю; більш повне і раціональне використання ресурсів; вирішення проблеми кадрового забезпечення.

Ключові слова: плодово-овочеконсервне виробництво, організаційно-економічний механізм, інтегрована структура, стратегічний альянс.

А.Б. НАУМОВ

Національний авіаційний університет

ORCID: 0000-0003-4808-0241

Н.М. АНТОФІЙ

Новокаховський політехнічний інститут

ORCID: 0000-0002-9579-0943

О.В. НАУМОВА

Херсонський національний технічний університет

ORCID: 0000-0002-1646-6900

## ОРГАНИЗАЦИОННО-ЭКОНОМИЧЕСКИЙ МЕХАНИЗМ ЭФФЕКТИВНОГО РАЗВИТИЯ ПЛОДООВОЩНОГО КОНСЕРВНОГО ПРОИЗВОДСТВА

Статья посвящена формированию структуры организационно-экономического механизма развития плодово-овощеконсервного производства в Украине. Определено, что основными составляющими организационно-экономического регулирования деятельности и развития плодово-овощного консервного производства являются: регулирование целостности развития предприятий;

регулирование инновационно-инвестиционной деятельности на основе собственного капитала; регулирование финансовой деятельности; создание условий для осуществления операционной деятельности; проведение эффективной коммерческой деятельности; предоставление побудительно-мотивационных социальных условий; обеспечение информационно-аналитической оценки поиска и контроля использования ресурсов предприятий.

Сформированы концептуальные основы создания новой организационной структуры развития плодово-овощеконсервного производства в Украине. Дано определение стратегического альянса нового типа по отношению к системе плодово-овощеконсервного производства. Эта структура представляет собой органическое единство производственной, инвестиционной, инновационной, финансовой, сбытовой и других видов деятельности предприятий, объединенных по цепно-сетевому (технологическо-функциональному) принципу во взаимосвязанную систему функциональных «полей»: производства сырья, заготовки и хранения, переработки, сбыта

Создание интегрированных плодово-овоще-консервных структур типа «нового альянса» позволит решить проблемы развития отрасли посредством действия в системе альянса организационно-экономического механизма развития отрасли. Возможности альянса позволяют решить следующие задачи: удовлетворение имеющихся и перспективных потребностей потребителей в качественных пищевых продуктах; обеспечение консервных предприятий качественным сырьем отечественного происхождения; преодоление диспаритета цен и оптимизация распределения прибыли между звеньями технологической цепи; сочетание финансовых возможностей предприятий для решения задач развития; обеспечение для аграрных производителей гарантированного сбыта продукции по адекватной цене; обновление технико-технологической базы производств; повышение экономической эффективности деятельности производств альянса, сокращение издержек, более четкое выявление и использование резервов экономического развития; распространение корпоративной культуры, новейших способов организации труда, повышение коллективного сознания, мотивация творческой активности; повышение производительности труда; внедрение современных систем менеджмента качества; более полное и рациональное использование ресурсов; решение проблемы кадрового обеспечения.

Ключевые слова: плодово-овощеконсервное производство, организационно экономический механизм, интегрированная структура, стратегический альянс.

O.B. NAUMOV

National Aviation University

ORCID: 0000-0003-4808-0241

N.M. ANTOFII

Novokakhovskiy Polytechnic Institute

ORCID: 0000-0002-9579-0943

O.V. NAUMOVA

Kherson National Technical University

ORCID: 0000-0002-1646-6900

## ORGANIZATIONAL AND ECONOMIC MECHANISM OF EFFECTIVE DEVELOPMENT OF FRUIT AND VEGETABLE CANNING PRODUCTION

*The article is devoted to the formation of organizational and economic mechanism of development of fruit and vegetable canning production in Ukraine. It has been determined that the main components of organizational-economic mechanism of activity and development of fruit and vegetable canning industry are: regulation of the integrity of enterprises' development; regulation of innovation and investment activity on the basis of own capital; regulation of financial activity; creating conditions for the realization of operational activity; conducting effective commercial activity; providing incentive-motivational social conditions; providing informational and analytical support.*

*The conceptual bases of creation of new organizational structure for the development of fruit and vegetable processing in Ukraine have been formed. The definition of the strategic alliance of a new type in relation to the system of fruit and vegetables tinned production has been given. This structure is an organic unity of production, investment, innovation, financial, marketing and other activities of enterprises united on the chain-network (technological and functional) principle in an interconnected system of functional "fields": production of raw materials, procurement and storage, processing, sales.*

*Creation of integrated fruit and vegetables and canning structures of the "new alliance" type will allow to solve the problems of the branch development by means of organizational and economic mechanism of the branch development in the system of the alliance. Possibilities of the alliance allow solving the following problems: satisfying the existing and future needs of consumers in high-quality food products; providing canneries with quality raw materials of domestic origin; overcoming disparity of prices and optimization of profit distribution between the links of the technological chain; combining financial capabilities of enterprises to solve development problems; providing agricultural producers with guaranteed product sales at an adequate*

*price; the renewal of the technical and technological basis of the productions; the increase of the economic effectiveness of the alliance production, the cost reduction, the more precise revealing and the use of the reserves of the economic development; the spread of the corporate culture, the newest ways of the work organization, the increase of the collective consciousness, the motivation of the creative activity; the increase of the labour productivity; the introduction of the modern quality management systems; fuller and more rational use of the resources; the decision of the problem of the cadre providing.*

*Keywords: fruit and vegetable canning production, organizational and economic mechanism, integrated structure, strategic alliance.*

### **Постановка проблеми**

Однією з найважливіших умов здійснення стратегічного курсу на прискорення соціально-економічного розвитку плодово-овочеконсервного виробництва, забезпечення нової якості росту інноваційним шляхом, є створення цілісної, ефективної і гнучкої системи організаційно-економічного регулювання, що дозволяє найбільш повно реалізувати можливості галузі.

Формування дієвого організаційно-економічного механізму розвитку плодово-овочеконсервного виробництва висуває завдання пошуку принципів його побудови, адекватних потенціалу розвитку, ресурсним можливостям, реаліям сьогодення і націлених на стратегічну перспективу. Пошук таких базових правил формування організаційно-економічного механізму має впливати насамперед з визначення концепції розвитку галузі, її стратегічного бачення, якому мають бути підпорядковані всі елементи майбутнього механізму. Окрім того, організаційно-економічний механізм не може існувати «віртуально», тобто без втілення у певній організаційній структурі. Тому завдання визначення принципів формування механізму тісно пов'язано із завданням визначення форми його існування, тобто організаційної структури у якій реалізуватиметься регулюючий вплив на розвиток плодово-овочевого консервного виробництва.

Як показує досвід діяльності аграрних і переробних підприємств, існуюча нині структура галузі, форми виробничих і комерційних зв'язків між підприємствами не дозволяють повною мірою використати їх потенціал розвитку, найбільш повно задовольнити вимоги споживачів та забезпечити саморозвиток системи.

Таким чином, існує необхідність перегляду і удосконалення (або докорінної зміни) базових позицій діяльності галузі.

Дослідження існуючих відносин між сільськогосподарськими і переробними підприємствами показує, що формальні договірні відносини вичерпали себе з точки зору стимулювання економічного розвитку, забезпечення оптимального розподілу ресурсів та доходів, забезпечення ефективності виробництва [1]. Тому, проблема прогресивного розвитку виробничих систем має вирішуватися шляхом формування організаційно-виробничих структур нового типу, побудованих на основі інтеграції сировинних і переробних виробництв.

Важливим питанням, що виникає у цьому зв'язку, є вибір організаційної форми інтеграції підприємств, які відповідали б вимогам розвитку галузі. Законодавством передбачено чотири основні види господарських об'єднань: асоціація, корпорація, консорціум, концерн, промислово-фінансова група [2]. Втім, як показує іноземний і вітчизняний досвід [3], ці форми не завжди відповідають вимогам сьогодення, не повною мірою дозволяють підприємствам реалізувати свій потенціал. Це стало причиною виникнення нових організаційних форм інтеграції (кластери, альянси тощо).

### **Аналіз останніх досліджень і публікацій**

Такі організаційні структури, як мережі, кластери, альянси та ін. досить детально описані у науковій літературі [1,3-8]. У практичній діяльності по формуванню і розвитку системи управління економікою вчені [1-3] виходили і виходять з об'єктивних закономірностей, особливостей форм господарювання і власності, узагальнення історичного досвіду економічного розвитку. Формування вказаних організаційних структур базується на принципі інтеграції виробництв. Втім, специфіка виробництва конкретної продукції зумовлює необхідність індивідуального підходу до вибору конкретної інтеграційної форми, яка залежить від цілої низки особливостей і специфічних характеристик конкретної виробничої системи.

Незважаючи на увагу вчених до поставленої проблеми, її неможна вважати вирішеною. Потребують подальших досліджень питання формування організаційно-економічних механізмів розвитку конкретних виробничих систем, якою у нашому випадку є плодово-овочеконсервне виробництво.

### **Формулювання мети дослідження**

Метою цієї статті є формування концептуальних засад та розробка структури організаційно-економічного механізму розвитку плодово-овочеконсервного виробництва в Україні.

### **Викладення основного матеріалу дослідження**

Для правильного розуміння сутності організаційно-економічного механізму плодово-овочевого

консервного виробництва ми пропонуємо виходити з конкретних ознак, критеріїв моделі організаційно-економічного механізму, і відштовхуватися від того, що для неї не прийнятні механізми і засоби, які вона цілком або частково виключає. Зовсім ясно, що запропонований нами організаційно-економічний механізм однозначно виключає певні форми впливу, а саме такі, як «агресивне» адміністрування з метою виконання певного завдання. І, звичайно, залишається відкритим питання, яким конкретним критерієм повинен відповідати окремий організаційно-економічний механізм плодово-овочевого консервного виробництва і його складові, щоб бути гнучким і ринково адаптованим і забезпечувати "виробничо-фінансове вирівнювання" між складовими.

Пріоритет удосконалювання форми організації виробництва можливий лише в тому випадку, якщо виробництво створює прибуток і спрямований на найвищу ефективність. Тому обумовленість вирішення організаційних проблем пов'язана винятково з економічним аспектом організаційно-економічного механізму.

Таким чином, сутність організаційно-економічного механізму полягає в тому, що вже в самому інтегрованому альянсі повинні бути закладені принципи, що регулюють і забезпечують економічне життя цілеспрямовану гру виробничих підрозділів при наявності системи організаційно-правового захисту. По суті формований механізм плодово-овочевого консервного виробництва повинний функціонувати в ролі м'яко вираженого диригування, при цьому має виключити які-небудь обмеження внутрішньої конкуренції, взяти під контроль діяльність підрозділів і підвищити ефективність спільної діяльності на інтересах партнерів.

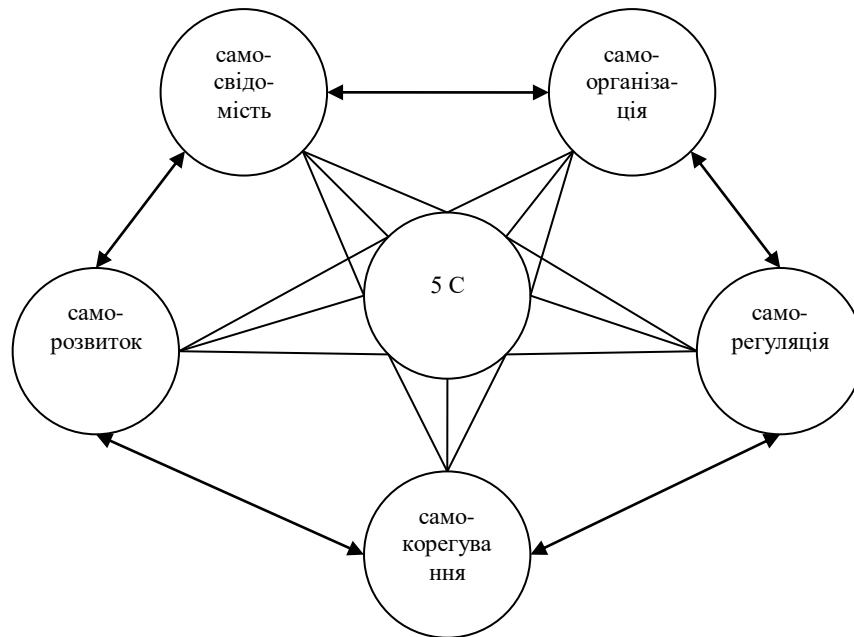
А. Чухно вважає що основною причиною недостатнього росту і споживання, і нагромадження, повільних темпів подолання бідності і підвищення добробуту народу є низька ефективність економіки [9]. Високі темпи економічного росту не можуть перебороти процеси, обумовлені зниженням рентабельності підприємств, звуженням фінансових джерел нагромадження і споживання. Тому, на думку автора, необхідно високі темпи економічного росту доповнити значною системою заходів підвищення ефективності економіки, яка б включала вирішення широкого кола проблем – від техніко-технологічного переозброєння виробництва до удосконалювання організації і стимулювання праці, форм і методів господарювання. Якісно новий рівень соціально-економічного розвитку, визначає А.Чухно, може бути досягнутий інтелектуалізацією, поширенням творчої праці. Нова категорія "вартість, створена знаннями" обумовлює те, що ціни на продукти визначаються не витратами праці, а корисністю цих продуктів.

Ми підтримуємо думку, що варто особливо серйозно поставитися до категорій корисності і вартості, створених знаннями, і розуміти, що історична доля плодово-овочевого консервного виробництва як системи повинна бути врахована в постановці питань розвитку, але надзвичайну важливість змін у вартісних відносинах, що відбуваються в даний час потрібно без запізненя використовувати як закономірність прогресу цивілізації.

Основною концепцією регулювання організаційно-економічного механізму є набір правил і норм, обмежуючих альтернатив у новій системі взаємовідносин, а накопичувані знання і досвід будуть зміцнювати позиції для стабільної роботи при повсюдно убуваючих ресурсах і посиленні конкуренції.

Ці ідеї співпадають з самоорганізаційними ідеями забезпечення способів реального виходу плодово-овочевого консервного виробництва з деградаційної області на еволюційні параметри розвитку.

Вищими критеріями створеного механізму управління виробництвом повинні бути науково орієнтована самоорганізація, виробнича саморегуляція і самокорегування, послідовний саморозвиток та самосвідомі передбачувані взаємодії економічних суб'єктів, взагалі ці критерії формують новітню основу організаційно-економічного механізму, назовемо її «Система 5 С» (Рис. 1).



**Рис. 1. Система базових критеріїв організаційно-економічного механізму розвитку плодово-овочевого консервного виробництва**

Висвітлення практично-мотиваційних організаційних та економічних параметрів усвідомлення «внутрішнього ворога» розвитку дозволить спонукати підприємство до внутрішньої самоорганізації та саморегулювання розвитку, тому що, частіше всього невміння управляти і відсутність адаптованого механізму регулювання операційних систем і є «внутрішні вороги» розвитку. Конкретизація та послідовність дій і відповідних змін, докорінна переоцінка резервів виробництва є важливими цементуючими чинниками самоорганізаційних процесів.

Організаційно-господарський механізм регулювання економікою галузі містить у собі наступні складові частини:

- планування і прогнозування;
- організаційна побудова господарських органів, методи і стиль їхньої роботи;
- різні форми і системи управління виробництвом.

Історично відпрацьована на практиці система планового регулювання господарювання дозволяє прикладати нові шляхи суспільного розвитку, вести пошук найбільш ефективних у сформованих умовах організаційних форм і економічних важелів управління.

Однак, щоб привести форми і методи управління і господарювання плодово-овочевого консервного виробництва у ринкових умовах до ефективного протизатратного стану необхідно перебороти витратний характер більшості підприємств сільськогосподарської галузі і створити механізм, націлений на підвищення якості і ефективності.

По-перше, підсилити дієвість ринкових механізмів через повсюдне пізнання факторів виробництва і взаємозв'язків із зовнішнім середовищем.

По-друге, усвідомлено використовувати економічні методи управління на всіх рівнях, узгодженні методи планування, фінансово-кредитні важелі, систему ціноутворення.

По-третє, додати управлінню сучасні організаційні структури з урахуванням тенденцій концентрації, спеціалізації і кооперування виробництва, розвитку адаптованих до ринкових умов форм взаємозалежних галузей, територіально-виробничих і інших багатогалузевих формувань, що особливо важливо для аграрних і переробних підприємств.

По-четверте, забезпечити оптимальне сполучення галузевого і територіального управління господарством, комплексний економічний і соціальний розвиток регіонів.

Комплексна і динамічна перебудова сформованого механізму господарювання плодово-овочевого консервного виробництва вимагає вирішення цілого комплексу задач за участю державних структур. Особливу увагу варто звернути на створення умов формування і ефективної роботи концентрованих виробництв однієї або кількох галузей, пов'язаних технологічним ланцюжком створення товарів і послуг. Це обумовлено тим, що розвивати виробництво, збільшувати прибутки і доходи, стимулювати працю слід в основному за рахунок власних коштів. Цей прагматичний погляд на ситуацію дозволить у майбутньому пристосувати особисті інтереси підприємств при інтегруванні виробництв для зміцнення позицій технологічного комплексу виробництв плодово-овочевого консервного виробництва,

тому що основним форматом дій є прибутковість і безпека.

Виходячи з охарактеризованого, спробуємо розкрити характер дії організаційно-економічного механізму і, відповідно до цього, проблеми структурування механізму господарювання. У першу чергу для здійснення процесу проектування зі складових організаційно-економічного механізму важливою є постановка чіткої кінцевої мети стратегічних орієнтирів. Оскільки мова йде насамперед про перетворення за допомогою соціально-економічних заходів, то основною рушійною силою повинні бути організаційні і економічні засоби впливу на економіку плодово-овочевого консервного виробництва у векторі якісного підйому.

Виходячи з обговореного нами вище характеру проблем функціонування плодово-овочевого консервного виробництва найбільш перспективним є сценарій позитивного економічного процесу віддзеркалюваний на наступні позиції:

- підтримати і надалі на основі наявних тенденцій випереджальний ріст капіталовкладень, у тому числі й в обробній промисловості;
- підтримати капіталомісткий шлях розвитку, використовуючи внутрішній ринок і ринок країн-сусідів;
- використовувати основні ресурси високотехнологічного й інтелектуального, насамперед, просвітницького розвитку, що вже були сформовані при колишній економічній системі;
- провести експансію на зовнішньому ринку високотехнологічної продукції з високою питомою вагою валової доданої вартості з метою подальшої рівноправної інтеграції у світову господарську систему [10].

Знайти аргументи проти такої постановки завдання розвитку економіки і суспільства неможливо. Ці заходи вкрай необхідні сьогодні, відомі і популярні. Активний розвиток економічних систем забезпечує науково-технічна база, генерування знань, нова технологічна культура. З огляду на традиційну орієнтацію на науково-технічний прогрес, варто одночасно розширити пошук шляхів забезпечення успіху використання організаційно-економічних ідей.

Взагалі, суть організаційно-економічного регулювання полягає в досягненні підприємством його мети при найбільш оптимальному використанні ресурсів і максимальному виході цільового продукту. Регулювання дозволяє забезпечити ефективне використання на ринку основних функцій операційної системи. Типовими напрямками дій підприємств в умовах ринкової економіки є: інноваційно-інвестиційна; виробничо-технічна; фінансово-економічна; комерційна; соціальна; управлінська.

Деякі автори вважають, що необхідно в ринкових умовах доповнити функції підприємств наступними: маркетингове страхування, гарантія безпеки [11, с.8]. У своїй основі динамічні зміни виробництва виражаються у багатьох спостережуваних процесах у зв'язку з господарчими суб'єктами при зростаючій можливості впливати друг на друга. З цим і пов'язана необхідність визначити структурну суть організаційно-економічного механізму створення саморегулюючого розвитку плодово-овочевого консервного виробництва (Рис. 2).



**Рис. 2. Основні складові організаційно-економічного регулювання діяльності та розвитку плодово-овочевого консервного виробництва**

Наші дослідження дозволяють утвердитись у думці про те, що шлях розвитку плодово-овочевого консервного виробництва має пролягати через створення інтегрованих агропромислових виробничих структур. До переваг міжгалузевих інтегрованих структур, стосовно плодово-овочеконсервного виробництва, слід віднести наступні:

- інтеграція за технологічним принципом дозволяє зберегти і забезпечити розвиток всіх ланок технологічного ланцюгу: від сировини до збуту готової продукції.

- «вертикальна» інтеграція дозволяє забезпечити зниження витрат через дію ефекту масштабу виробництва, адже інтегрована структура діє як єдине велике виробництво. При цьому необхідною умовою діяльності інтегрованої структури є ритмічна дія сільськогосподарських підприємств з виробництва сировини, їх випереджальний розвиток порівняно з потребами споживачів, що дозволить знизити вплив сезонності на задоволення перспективного попиту.

- ще однією перевагою «вертикальної» інтеграції є можливість здійснення спільної політики щодо забезпечення якості і підвищення споживчих характеристик кінцевої готової продукції та удосконалення технології на усіх ланках технологічного ланцюга.

- подолання диспаритету цін між сільськогосподарським і переробним виробництвами. В інтегрованій структурі всі виробництва діють на досягнення єдиної цілі, тому не існує диктату цін з боку харчових підприємств, а також усуваються посередницькі структури, що діють між сільським господарством та переробними виробництвами і значно знижують ефективність діяльності всіх ланок.

- усунення недоліків роботи з великою кількістю постачальників і забезпечення стабільності і плановірності постачань сировини на переробку, можливою стає оптимізація запасів сировини і готової продукції.

- участь у інтегрованій виробничій структурі дозволяє забезпечити спеціалізацію і концентрацію сировинних підприємств і гарантії збуту плодів і овочів. Концентрація виробництва окремих видів плодів і овочів та спеціалізація господарств, дозволяє оптимізувати відношення витрат на переробку сировини та розподіл прибутків між сільським господарством і переробним підприємством. До переваг концентрації та спеціалізації господарств відносять: зниження собівартості виробленої продукції; обмеженість номенклатури необхідної техніки; зниження сезонної працenaпруженості, яка виникає через

збіг сезонних термінів робіт по різних культурам, підвищення ефективності використання добрив [12].

- можливість формування сировинної бази із заданими параметрами сировини, яка у найбільшому ступені відповідає вимогам переробних підприємств та кінцевого споживача.

- наближення виробництва сировини і готової продукції до споживача через комунікаційні можливості торговельних підприємств, що дає можливість системно досліджувати ринкову кон'юнктуру, управляти обсягами виробництва і асортиментом продукції. Іноземні економісти вказують що успіх виробництв в цілому залежить від обґрунтування плану збуту продукції [13].

З точки зору секторального підходу створення інтегрованих структур є неприродним, адже вони порушують усталену структуру галузі, вносять дисбаланс у існуючу практику обліку, статистичної звітності та систему регулювання виробництва, яке побудовано за галузевим принципом.

Виходячи з проблем і потреб розвитку плодово-овочеконсервного виробництва, ми вважаємо, що назріла необхідність перегляду підходу до формування структури виробництва. Слід відмовитися від секторального підходу, від лінійного поділу технологічного ланцюга на «сільськогосподарські підприємства», «підприємства харчової промисловості», «підприємства торгівлі» тощо і перейти до «ланцюгово-мережного» підходу – формування структури виробництва плодово-овочевих консервів як цілісної системи, яка являє собою технологічний ланцюг з мережами виробництв на кожній його ланці («ланцюгова мережа»), а у перспективі мова може йти про об'ємну «матричну» структуру галузі, де підприємства зі схожою технологією і виконуваними функціями формують певне функціональне поле. В цілому, ідея об'ємної «матричної» структури галузі відповідає альянсному підходу, з тією відмінністю, що альянс об'єднує підприємства різних галузей, а нова форма (назвемо її «неоальянс») виключає галузеву приналежність підприємств (як архаїзм, який не відповідає вимогам сьогодення) і розглядає їх з функціональної точки зору. Тобто підприємства належать не до галузей і секторів за формальними ознаками, а до певних функціональних полів діяльності.

Формування нових організаційно-економічних структур має відбуватися на основі нових базових правил (принципів), які одночасно визначають спрямованість і формують особливості нової структури. Оскільки наша пропозиція полягає у створенні нетрадиційних організаційних структур слід відійти від відомих принципів формування організаційно-економічних механізмів і визначити нові, які відповідають умовам діяльності запропонованої нами структури.

До основних принципів, на яких має будуватися інноваційна структура галузі у формі інтеграційних неоальянсів, на нашу думку, слід віднести:

1. Головним принципом діяльності нового організаційно-економічного механізму регулювання розвитку плодово-овочеконсервного виробництва є взаємна вигода всіх структурних елементів інтегрованого об'єднання (підприємств-учасників) на основі співробітництва, а не протиріччя, що породжується конкуренцією і дотриманням суто власних інтересів.

2. Принцип єдності. Саме єдність, іноді протилежних і на перший погляд несумісних, елементів і процесів є запорукою розвитку підприємств з виробництва плодів і овочів та їх переробки у консервну продукцію. Цей принцип передбачає: єдність виробничого ланцюгу; єдність інтересів і стратегії; єдність традицій та інновацій; єдність виробничої та управлінської культури; єдність системи якості; єдність систем формування і розподілу доходів і витрат. Саме єдність є джерелом синергії, тому слід очікувати, що інтеграція виробництв дозволить неоальянсу набути нових якісних характеристик, які у підсумку призведуть до досягнення нового рівня розвитку плодово-овочеконсервного виробництва.

3. Принцип концентрації і спеціалізації – об'єднання виробництв дозволить: по-перше, досягнути ефекту масштабу від сумування потужностей функціональних ланок, а, по-друге, ефекту концентрації конкретних функцій у спеціалізованих виробництвах, які займатимуться виробництвом вузької номенклатури продукції.

4. Принцип справедливого розподілу. Відсутність справедливого розподілу доходів призвело нині до занепаду сільськогосподарського виробництва і перегину у бік розвитку харчових підприємств.

5. Принцип передбачуваності (безризиковості). Гра у стихійних ринкових умовах, метою якої є отримання максимальних прибутків, а ризиком – поява значних збитків, оптимістичне сподівання на сприятливий результат притаманні дрібним підприємствам (в основному – приватним підприємцям).

6. Принцип адекватності реакції на потреби ринку. Споживач є головною фігурою, яка визначає результат діяльності виробничої системи. На відміну від ринків інших товарів, де виробники мають можливість штучно формувати потреби і попит на свою продукцію, щодо плодово-овочевої консервації споживач висуває конкретні вимоги, що визначаються його традиційними уявленнями про харчосмакові, поживні, естетичні на інші характеристики консервації, адже майже кожен споживач у нашій країні знайомий з технологією домашнього консервування і характеристиками готового продукту. Тому подолати традиційні уявлення споживача і структуру споживання консервації практично неможливо. Втім, зміна соціально-економічних умов, якості життя все-ж таки вносить корективи у раціон і обсяги споживання плодово-овочевої консервації. Політика неоальянсу має бути спрямована на передбачення найменших коливань ринку, що дозволить своєчасно коригувати виробничу і збутову політику.



7. Принцип колективної культури. Усвідомлення необхідності розвитку всіма колективами і працівниками підприємств, які мають увійти у структуру неоальянсу є необхідною умовою його успішного функціонування. Людський фактор, суб'єктивне сприйняття змін є важливим елементом інтеграції, який при правильній організації індивідуального і колективного мислення може прискорити розвиток, а при неправильній – зруйнувати починання у корні. Тому, створення нових інтегрованих структур має починатися з просвітницької і роз'яснювальної роботи серед колективів підприємств, формування сприятливої суспільної думки не лише серед „еліти”, але і серед широких мас робітників і споживачів. Наступним кроком є формування колективної культури позитивного сприйняття змін і розвитку інтегрованого виробництва у відповідності з вимогами суспільства.

8. Принцип інноваційності і науково-технічної творчості. Поштовх нових якісних (навіть революційних) змін у техніці і технологіях вирощування, заготівлі, упакування, зберігання, в окремих випадках – переробки плодів і овочів та продуктів їх консервації має забезпечуватися через систему стимулювання інновацій і науково-технічної творчості. Підвищення вимог до якості, безпеки, зручності, терміну зберігання та інших споживчих характеристик продукції з боку споживачів є закономірним явищем, яке постійно супроводжує процес підвищення рівня життя населення. І навіть в умовах кризи і економічного спаду споживачі не готові відмовитися від якісних і безпечних продуктів. Тому, розвиток системи виробництва плодово-овочеконсервної продукції має відбуватися на засадах інноваційності, постійного стимулювання нововведень і генерації нових ідей не лише техніко-технологічного, але і організаційного, управлінського, маркетингового, збутового, логістичного характеру.

Після формулювання базових принципів побудови нової організаційної структури виробництва плодово-овочеконсервного виробництва виникає закономірне питання: хто або що має стати джерелом та центром інтеграції і розвитку у виробничій системі? Закономірним є і набір можливих варіантів, які насправді не є альтернативами, а є етапами інтеграційного процесу: держава, як джерело інтеграції і розвитку плодово-овочеконсервного виробництва; усвідомлення необхідності інтеграції у середині виробничої системи; саморозвиток у інтегрованій системі нового альянсу (неоальянсу).

Враховуючи наші пропозиції щодо удосконалення структурної моделі альянсу ми маємо навести наступне нове визначення поняття стратегічного альянсу стосовно системи плодово-овочеконсервного виробництва. Новий стратегічний альянс (неоальянс) являє собою органічну єдність виробничої, інвестиційної, інноваційної, фінансової, збутової та інших видів діяльності підприємств, об'єднаних за ланцюгово-мережним (технологічно- функціональним) принципом у взаємопов'язану систему функціональних «полів»: виробництва сировини, заготівлі і зберігання, переробки, збуту.

Створення інтегрованих плодово-овочеконсервних структур типу «нового альянсу», як ми вбачаємо, дозволить вирішити проблеми розвитку галузі через дію в системі альянсу організаційно-економічного механізму розвитку галузі. Можливості альянсу дозволяють вирішити наступні завдання:

- більш повне задоволення наявних і перспективних потреб споживачів у якісних харчових продуктах;
- забезпечення консервних підприємств якісною сировиною вітчизняного походження;
- подолання диспаритету цін і оптимізація розподілу прибутку між ланками технологічного ланцюга плодово-овочеконсервного виробництва;
- поєднання фінансових можливостей підприємств для вирішення завдань розвитку, підвищення фінансового потенціалу об'єднання;
- забезпечення для сільськогосподарських виробників гарантованого збуту продукції за адекватною ціною;
- оновлення техніко-технологічної бази виробництв. Особливо актуальним це є для сільськогосподарських підприємств, які отримують можливість технічного розвитку, переходу на нові технології, підвищення врожайності плодів і овочів;
- підвищення економічної ефективності діяльності виробництв альянсу, скорочення витрат, більш чітке виявлення і використання резервів економічного розвитку;
- поширення корпоративної культури, нових методів організації праці, підвищення колективної свідомості, мотивація творчої активності;
- підвищення продуктивності праці в усіх виробництвах технологічного ланцюга виробництва плодово-овочевих консервів;
- впровадження сучасних систем управління якістю, підвищення якості продукції до рівня сучасних світових стандартів, розвиток і реалізація експортного потенціалу вітчизняного плодово-овочеконсервного виробництва;
- більш повне і раціональне використання ресурсів виробництв, розумну економію ресурсів;
- вирішення проблеми кадрового забезпечення, підвищення освітнього і професійного рівня виробників, забезпечення відповідної мотивації і умов праці.

### Висновки

Каркасом усієї системи організаційно-економічного механізму плодово-овочевого консервного виробництва повинна служити її організаційна структура. За допомогою організаційних відносин, заснованих на розподілі повноважень і відповідальності в процесі підготовки, прийняття і виконання стратегічних і тактичних рішень забезпечується злагоджена робота всіх ланок альянсу: розвиток інноваційно-інвестиційної діяльності, виробничої і фінансової сфери, забезпечення інформацією усіх виробничих і комерційних ланок, активізація мотиваційних процесів.

Об'єднання виробництв у інтегрованій структурі типу «нового альянсу» дозволить досягнути ефект синергізму, підвищуючи ефективність всіх видів діяльності підприємств і об'єднання в цілому. Створення таких структур є кроком в сторону регулювання ринку силами самих учасників ринку – підприємств альянсу. Отже, в сьогоденних умовах економіки України для розвитку інтеграції виробництв з виробництва плодово-овочеконсервної продукції саме такий вид об'єднання, як стратегічний альянс нового типу дозволить вирішити проблеми забезпечення сталого розвитку сільськогосподарського виробництва плодів і овочів та консервних підприємств.

### Список використаної літератури

1. Наумов О.Б., Наумова Л.М., Наумова О.В. Управління інноваційним розвитком підприємств харчової промисловості в умовах глобальних еколого-економічних викликів. Економічні інновації: Збірник наукових праць. 2019. Вип. 2 (71). Том 21. С. 91-101.
2. Саниахметова Н.А. Юридичний довідник підприємця. Харків. Одиссей. 2006. 992 с.,
3. Соколенко С.И. Производственные системы глобализации: Сети. Альянсы. Партнерства. Кластеры. Київ. Логос, 2002. 645 с..
4. M. Porter, Competitive Advantage Agglomeration economies and Regional Policy, Int-l Regional Science Review, 1996
5. Соколенко С. Нові виробничі системи в умовах глобалізації [Реформування промисловості України. Погляд у XXI століття. Збірник матеріалів V пленуму-конференції] Київ, 2001. С.21-29.
6. Stoychev K. The Industrial Clusters – Evolution and Types. [Global Changes and Regional Challenges: Third International Conference, 28-29 April, 2006]. Sofia University «St. Kliment Ohridski», 2006.URL: <http://suggfrpg.net/files/Clusters.pdf>
7. Минцберг Г., Альстрэнд Б., Лэмпел Дж. Школы стратегий. СПб: Питер, 2001. – 336с.
8. Carlos A. Carvaja, Chihiro Watanabe Lessons from Japan's Clustering Behavior Engines of the Emerging Economies in Asia. Dynamics of Manufacturing Sectors in Japan. Tokyo. Institute of Technology, 2004. 269 p.
9. Чухно А. Актуальные проблемы стратегии экономического и социального развития на современном этапе / А. Чухно // Экономика Украины. - 2004. - №4. - с 15-23.
10. Оксенюк К.І. Формування та розвиток регіональних інноваційних кластерів. Бізнес-Інформ. 2012. 9. С. 47-50.
11. Соснін О.С. Виробничий і операційний менеджмент: Навч. посібник / О.С. Соснін, В.В. Казарцев. – К.: Вид-во Європ. Ун-ту, 2002. – 147с.
12. Дубовик В.С. Формування інноваційних кластерів як методу активізації інноваційної діяльності в економіці регіону. Продуктивні сили України. 2009. 1. с. 153-163.
13. Жигалкевич Ж.М. Кластери взаємодіючих підприємств та їх класифікація. Вісник ОНУ імені І.І. Мечникова. 2014. Т. 19, Вип. 2/3. с. 98-101

### References

1. Naumov O.B., Naumova L.M., Naumova O.V. Upravlinnya innovatsiynym rozvytkom pidpryyemstv kharchovoyi promyslovosti v umovakh hlobal'nykh ekoloho-ekonomichnykh vyklykiv. Ekonomichni innovatsiyi: Zbirnyk naukovykh prats'. 2019. Vyp. 2 (71). Tom 21. p. 91-101.
2. Sanyakhmetova N.A. Yurydychnyy dovidnyk pidpryyemtsya. Harkiv. Odissey. 2006. 992 p.,
3. Sokolenko S.Y. Proyzvodstvennye systemy hlobalyzatsyy: Sety. Al'yansy. Partnerstva. Klasteryy. Kyiv. Lohos, 2002. 645 p..
4. M. Porter, Competitive Advantage Agglomeration economies and Regional Policy, Int-l Regional Science Review, 1996
5. Sokolenko S. Novi vyrobnychi systemy v umovakh hlobalizatsiyi [Reformuvannya promyslovosti Ukrainy. Pohlyad u KHKH stolittya. Zbirnyk materialiv V plenumu-konferentsiyi] Kyiv, 2001. pp.21-29.
6. Stoychev K. The Industrial Clusters – Evolution and Types. [Global Changes and Regional Challenges: Third International Conference, 28-29 April, 2006]. Sofia University «St. Kliment Ohridski», 2006.URL: <http://suggfrpg.net/files/Clusters.pdf>
7. Myntsberh H., Al'strénd B., Lémpel Dzh. Shkoly stratehyi. SPb: Pyter, 2001. – 336p.
8. Carlos A. Carvaja, Chihiro Watanabe Lessons from Japan's Clustering Behavior Engines of the

Emerging Economies in Asia. Dynamics of Manufacturing Sectors in Japan. Tokyo. Institute of Technology, 2004. 269 p.

9. Chukhno A. Aktual'nye problemy stratehyy ékonomycheskoho y sotsyal'noho razvytyya na sovremennom étape / A. Chukhno // Ékonomyka Ukrainy. - 2004. - №4. – pp15-23.

10. Oksenyuk K.I. Formuvannya ta rozvytok rehional'nykh innovatsiynykh klasteriv. Biznes-Inform. 2012. 9. pp. 47-50.

11. Sosnin O.S. Vyrobnychyy i operatsiynny menedzhment: Navch. posibnyk / O.S. Sosnin, V.V. Kazartsev. – K.: Vyd-vo Yevrop. Un-tu, 2002. – 147 p.

12. Dubovyk V.S. Formuvannya innovatsiynykh klasteriv yak metodu aktyvizatsiyi innovatsiynoyi diyal'nosti v ekonomitsi rehionu. Produktyvni syly Ukrainy. 2009. 1. pp. 153-163.

13. Zhyhalkevych ZH.M. Klastery vzayemodiyuchykh pidpryyemstv ta yikh klasyfikatsiya. Visnyk ONU imeni I.I. Mechnykova. 2014. T. 19, Vyp. 2/3. pp. 98-101